DOMSTOLENS DOM

den 31 maj 2001 *

I mål C-43/99,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget (nu artikel 234 EG), från Conseil supérieur des assurances sociales (Luxemburg), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Ghislain Leclere,
Alina Deaconescu

och

Caisse nationale des prestations familiales,

angående dels tolkningen av artiklarna 48 och 51 i EG-fördraget (nu artiklarna 39 EG och 42 EG i ändrad lydelse), artiklarna 1 u, 10a, 73 och 77 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1),

* Rättegångsspråk: franska.

samt artikel 7 i rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen (EGT L 257, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 33), dels giltigheten av artiklarna 1 u i och 10a samt bilagorna II och II a i förordning nr 1408/71, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt förordning nr 118/97,

meddelar

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G.C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena C. Gulmann och A. La Pergola samt domarna D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet (referent), P. Jann, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, J. N. Cunha Rodrigues och C. W. A. Timmermans,

generaladvokat: F.G. Jacobs,
justitiesekreterare: avdelningschefen D. Louterman-Hubeau,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från

— G. Leclere och A. Deaconescu,

— Caisse nationale des prestations familiales, genom A. Rodesch, avocat,

— Luxemburgs regering, genom P. Steinmetz, i egenskap av ombud,

— Spaniens regering, genom M. López-Monís Gallego, i egenskap av ombud,

— Österrikes regering, genom C. Pesendorfer, i egenskap av ombud,

— Portugals regering, genom L. Fernandes och R. Brasil de Brito, båda i egenskap av ombud,

— Förenade kungarikets regering, genom R. Magrill, i egenskap av ombud, biträdd av D. Rose, barrister,

— Europeiska unionens råd, genom A. Lo Monaco och F. Anton, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom P. Hillenkamp och H. Michard, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 22 november 2000 av: G. Leclere och A. Deaconescu, Caisse nationale des prestations familiales, företrädd av A. Rodesch, Spaniens regering, företrädd av M. López-Monís Gallego, Österrikes regering, företrädd av G. Hesse, i egenskap av ombud,

Förenade kungarikets regering, företrädd av N. Paine, QC, rådet, företrätt av A. Lo Monaco, samt kommissionen, företrädd av H. Michard,

och efter att den 15 februari 2001 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Conseil supérieur des assurances sociales har, genom beslut av den 10 februari 1999 som inkom till domstolens kansli den 16 februari 1999, i enlighet med artikel 177 i EG-fördraget (nu artikel 234 EG) ställt fem frågor om dels tolkningen av artiklarna 48 och 51 i EG-fördraget (nu artiklarna 39 EG och 42 EG i ändrad lydelse), artiklarna 1 u, 10a, 73 och 77 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1, nedan kallad förordning nr 1408/71), samt artikel 7 i rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen (EGT L 257, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 33), dels giltigheten av artiklarna 1 u i och 10a samt bilagorna II och II a i förordning nr 1408/71.

2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan, å den ena sidan, Ghislain Leclere och hans hustru Alina Deaconescu, som båda är av belgisk nationalitet, och, å den

andra sidan, Caisse nationale des prestations familiales (nedan kallad Caisse), som är en luxemburgsk institution. Tvisten avser att Caisse vägrade att bevilja klagandena i målet vid den nationella domstolen luxemburgsk moderskapsförmån och bidrag vid barns födelse samt vårdnadsbidrag avseende parets barn, som föddes den 13 mars 1995, med motiveringen att de inte var bosatta i Luxemburg.

Tillämpliga bestämmelser

Gemenskapsrättsliga bestämmelser

3 I artikel 1 u i i förordning nr 1408/71 föreskrivs följande:

"I denna förordning används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

...

u) i) *Familjeförmåner*: alla vårdförmåner eller kontantförmåner som är avsedda att täcka en familjs utgifter enligt den lagstiftning som anges i artikel 4.1 h, med undantag för de särskilda bidrag vid barns födelse eller vid adoption som nämns i bilaga II."

4 I avsnitt II, med rubriken "Särskilda förmåner vid barns födelse eller vid adoption som enligt artikel 1 u i inte omfattas av förordningen", i bilaga II till förordning nr 1408/71 nämns, i punkt I. Luxemburg, havandeskapsförmåner och bidrag vid barns födelse.

5 Enligt artikel 10a.1 i förordning nr 1408/71 "skall personer för vilka denna förordning gäller erhålla de särskilda icke avgiftsfinansierade kontantförmåner som avses i artikel 4.2a, uteslutande inom den medlemsstats territorium där de är bosatta i enlighet med lagstiftningen i den staten under förutsättning att förmånerna är förtecknade i bilaga II a".

6 Bilaga II a till förordning nr 1408/71 har rubriken "Särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner", och i punkt I. Luxemburg, under b, anges moderskapsförmån (lag av den 30 april 1980).

7 I artikel 4.1 a i förordning nr 1408/71 föreskrivs följande: "Denna förordning gäller all lagstiftning om följande grenar av social trygghet:... Förmåner vid sjukdom och moderskap." I artikel 4.2 a a i förordningen föreskrivs följande: "Denna förordning gäller också särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner som utges enligt en annan lagstiftning eller andra system än de som avses i punkt 1 ..., när sådana förmåner har till syfte... att täcka de risker som omfattas av de försäkringsgrenar som anges i punkt 1 a—h, i stället för eller som tillägg till andra förmåner."

8 Artikel 73 är införd i kapitel 7, som har rubriken "Familjeförmåner", i avdelning 3 i förordning nr 1408/71. I artikel 73 föreskrivs följande: "En anställd eller egenföretagare, som omfattas av lagstiftningen i en medlemsstat, skall för sina familjemedlemmar som är bosatta i en annan medlemsstat ha rätt

till de familjeförmåner som utges enligt lagstiftningen i den förra staten som om de vore bosatta i den staten, om något annat inte följer av bilaga VI."

9 Artikel 77 är införd i kapitel 8, som har rubriken "Förmåner för pensionärers minderåriga barn och för barn som mist en av föräldrarna eller båda föräldrarna", i avdelning 3 i förordning nr 1408/71. I artikel 77.1 föreskrivs följande: "I denna artikel avses med 'förmåner' dels familjebidrag för personer som får pension till följd av ålderdom, invaliditet, olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom, dels sådana ökningar av eller tillägg till pensioner som utges för barn till pensionären, med undantag för de tillägg som utges enligt försäkringssystem för olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar. ..."

10 I artikel 77.2 a föreskrivs följande: "Oavsett inom vilken medlemsstats territorium som pensionären eller barnen är bosatta gäller följande: ... Till den som får pension enligt endast en medlemsstats lagstiftning skall förmånerna utges enligt lagstiftningen i den medlemsstat som svarar för pensionen."

11 I artikel 7 i förordning nr 1612/68 föreskrivs följande:

"1. En arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat får inom en annan medlemsstats territorium inte på grund av sin nationalitet behandlas annorlunda än landets egna arbetstagare i fråga om anställnings- och arbetsvillkor, speciellt vad avser lön, avskedande och, om han eller hon skulle bli arbetslös, återinsättande i arbete eller återanställning.

2. Arbetstagaren skall åtnjuta samma sociala och skattemässiga förmåner som landets medborgare.

3. Arbetstagaren skall även, med stöd av samma rättighet och på samma villkor som landets medborgare, ha tillgång till utbildning i yrkesskolor och omskolningscentra.

4. Alla klausuler i ett kollektivt eller individuellt avtal eller någon annan kollektiv bestämmelse om rätt att söka anställning, anställning, lön och andra villkor för arbete eller avskedande skall vara ogiltiga, såvitt de föreskriver eller bemyndigar diskriminerande villkor för arbetstagare som är medborgare i de andra medlemsstaterna."

Den nationella lagstiftningen

12 Den luxemburgska lagen av den 20 juni 1977, i dess ändrade lydelse, har till syfte att inrätta systematiska medicinska kontroller av gravida kvinnor och små barn samt att ändra den gällande lagstiftningen om bidrag vid barns födelse. I artikel 9 i lagen föreskrivs att "i samband med födelsen av ett livskraftigt barn utgår bidrag vid barns födelse, vilket är uppdelat i tre delar: den första delen består av havandeskapsförmån, den andra delen av bidrag vid barnets födelse i egentlig mening och den tredje delen av bidrag efter barnets födelse". I artiklarna 11, 12 och 13 i lagen föreskrivs följande: "Den första delen av bidraget vid barns födelse betalas endast ut om den blivande modern hade sitt lagliga hemvist i Luxemburg vid tidpunkten för den sista medicinska undersökning som föreskrivs i artikel 1 och om hon genom intyg från den läkare som utför undersökningen, vilka skall upprättas vid varje besök, kan styrka att de olika medicinska undersökningar som föreskrivs där har utförts". "Den andra delen av bidraget vid barns födelse betalas endast ut om modern hade sitt lagliga hemvist i Luxemburg vid tidpunkten för barnets födelse, om hon genom intyg från den läkare som utför

undersökningen, vilket skall upprättas vid besöket, kan styrka att den undersökning efter förlossningen som föreskrivs i artikel 5 har utförts och om barnet antingen har fötts i Luxemburg eller utomlands under moderns motiverade och tillfälliga bortovaro", och "[d]en tredje delen av bidraget vid barns födelse betalas endast ut om barnet utan avbrott växer upp i Luxemburg efter födelsen och bidragstagaren genom intyg från den läkare som utför undersökningen, vilka skall upprättas vid varje besök, kan styrka att de medicinska undersökningar som föreskrivs i artikel 6 har utförts."

13 I artikel 1 i den luxemburgska lagen av den 30 april 1980 om införande av en moderskapsförmån, i dess ändrade lydelse, föreskrivs att alla gravida kvinnor och alla kvinnor som fött barn har rätt till en moderskapsförmån om de hade sitt lagliga hemvist i Luxemburg när rättigheten uppkom.

14 Slutligen utgår vårdnadsbidrag, vilket föreskrivs i den luxemburgska lagen av den 1 augusti 1988 om införande av ett vårdnadsbidrag, i dess ändrade lydelse, till de personer som, i enlighet med artikel 2.1 i lagen, uppfyller vissa krav, däribland att ha sitt hemvist i Luxemburg, *de facto* bo där och i hemmet uppfostra ett eller flera barn.

Tvisten vid den nationella domstolen

15 Ghislain Leclere är bosatt i Fauvillers (Belgien) och var fram till år 1981 anställd i Luxemburg som gränsarbetare och betalade avgifter till det luxemburgska systemet för social trygghet. År 1981 råkade han ut för ett olycksfall i arbetet och uppbär sedan dess invaliditetspension från det luxemburgska systemet för social trygghet. På grund av att han uppbär denna pension är han skyldig att i Luxemburg betala avgifter till det obligatoriska sjukförsäkringssystemet och att erlägga inkomstskatt. Han har inte varit yrkesverksam sedan olyckan.

16 Makarna Leclere-Deaconescu har sedan deras barn föddes erhållit familjebidrag från Caisse. Caisse har emellertid vägrat att bevilja dem övriga bidrag som enligt den luxemburgska lagstiftningen utgår vid barns födelse och som avses i punkterna 12, 13 och 14 i denna dom.

17 Den talan som makarna väckte mot denna vägran ogillades av Conseil arbitral des assurances sociales (Luxemburg) genom dom av den 3 augusti 1998.

18 Domen överklagades till Conseil supérieur des assurances sociales, som ansåg att vissa frågor har lämnats obesvarade i relevanta gemenskapsförordningar och domstolens rättspraxis, särskilt när det gäller att fastställa om en gränsarbetare som uppbär invaliditetspension från den medlemsstat där han varit yrkesverksam har rätt till familjeförmåner.

19 Eftersom Conseil supérieur des assurances sociales ansåg att en tolkning av relevanta gemenskapsbestämmelser och en bedömning av giltigheten av vissa av dessa bestämmelser var nödvändiga för att lösa tvisten som anhängiggjorts vid den, beslutade den att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

"1. Är artiklarna 1 u i och 10a samt bilagorna II och II a till förordning (EEG) nr 1408/71, som fastställer principen att det inte är möjligt att exportera bidrag vid barns födelse och förmåner vid moderskap, förenliga med artiklarna 48 och 51 i EG-fördraget?

2. Skall förordning nr 1408/71 tolkas så, att den för minderåriga barn tillerkänner arbetstagare som uppbär invaliditetspension och som är bosatta i ett annat land än det land som betalar ut invaliditetspensionen enbart familjebidrag, vilka inte omfattar vårdnadsbidrag som inte är relaterat till antalet barn?

3. Skall artikel 73 i förordning nr 1408/71 tolkas så, att en person som uppbär invaliditetspension och som fortsätter att göra inbetalningar till det obligatoriska sjukförsäkringssystemet i det land som utbetalar invaliditetspensionen, trots sin pension i förhållande till detta land kan anses som en anställd som kan ha rätt till familjeförmåner, däribland vårdnadsbidrag, och eventuellt bidrag vid barns födelse, för det fall bestämmelsen om att det inte är möjligt att exportera förmånerna skulle anses vara oförenlig med fördraget?

4. Omfattar begreppet arbetstagare i förordning (EEG) nr 1612/68 en person som uppbär invaliditetspension och som är bosatt i ett annat land än det som betalar ut pensionen?

5. Skall artikel 7 i förordning nr 1612/68 tolkas så, att en person som uppbär invaliditetspension samt dennes make/maka med stöd av denna artikel kan uppbära sociala förmåner som denne inte har rätt till enligt förordning nr 1408/71, trots den där föreskrivna principen om att det inte är möjligt att exportera vissa förmåner, för det fall domstolen skulle anse denna princip vara förenlig med EG-fördraget?"

Den första frågan

20 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida dels artikel 1 u i och bilaga II, dels artikel 10a och bilaga II a i

förordning nr 1408/71 är giltiga med avseende på artiklarna 48 och 51 i fördraget, i den mån de tillåter att det uppställs ett bosättningsvillkor vid beviljande av luxemburgskt bidrag vid barns födelse och moderskapsförmån.

21 Klagandena i målet vid den nationella domstolen och den portugisiska regeringen har gjort gällande att undantagen från principen om bortseende från krav på bosättning, vilka infördes genom bestämmelserna i förordning nr 1408/71, inte är förenliga med artiklarna 48 och 51 i fördraget. Undantagen tar nämligen ingen hänsyn till gränsarbetares specifika situation och innebär därför diskriminering av arbetstagare som utnyttjat rätten till fri rörlighet. De har erinrat om att domstolen redan har fastslagit att ett flertal artiklar och bilagor till förordning nr 1408/71 är ogiltiga eller inte skall tillämpas, därför att de medför att principen om likabehandling åsidosätts (se exempelvis dom av den 15 januari 1986 i mål 41/84, Pinna, REG 1986, s. 1; svensk specialutgåva, volym 8, s. 355).

22 Motparten i målet vid den nationella domstolen, den luxemburgska, den spanska och den österrikiska regeringen samt Förenade kungarikets regering, liksom rådet, anser däremot att det inte kan anses föreligga någon oförenlighet med fördraget. Domstolen har nämligen redan fastslagit att artiklarna 48 och 51 i fördraget inte utgör hinder för att lagstiftaren inför inskränkningar av rätten att medföra familjeförmåner utomlands, förutsatt att dessa inskränkningar — vad gäller förmåner som är knutna till ett särskilt ekonomiskt och socialt sammanhang — inte medför diskriminering på grund av nationalitet eller medför några ytterligare skillnader utöver dem som redan finns mellan medlemsstaternas lagstiftningar. Domstolen har särskilt ansett att ett bosättningsvillkor som uppställdes för utbetalning av bidrag som, vad gäller de ovannämnda villkoren, var jämförbara med de luxemburgska bidrag som nu är föremål för prövning var förenligt med fördraget (se dom av den 27 september 1988 i mål 313/86, Lenoir, REG 1988, s. 5391, svensk specialutgåva, volym 9, s. 683, av den 4 november 1997 i mål C-20/96, Snares, REG 1997, s. I-6057, och av den 11 juni 1998 i mål C-297/96, Partridge, REG 1998, s. I-3467).

23 Kommissionen har gjort åtskillnad mellan den luxemburgska moderskapsförmånen, å ena sidan, och den luxemburgska havandeskapsförmånen och det luxemburgska bidraget vid barnets födelse i egentlig mening, å andra sidan.

24 Kommissionen har erinrat om att den luxemburgska moderskapsförmånen ingår bland de särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner som uteslutande utbetalas inom den medlemsstat där den som erhåller förmånen är bosatt och att domstolen har fastställt att artikel 51 i fördraget inte utgör hinder för detta (se, vad gäller ett handikappbidrag, domen i det ovannämnda målet Snares).

25 Den luxemburgska havandeskapsförmånen och det luxemburgska bidraget vid barnets födelse i egentlig mening har undantagits från tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 genom artikel 1 u i i förordningen, vilket skulle kunna anses vara lagenligt. Detta medför dock inte att Storhertigdömet Luxemburg befrias från skyldigheten att iaktta principen om likabehandling och förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet. Enligt kommissionen medför bosättningsvillkoret i förevarande mål indirekt diskriminering och strider därför som sådant mot artikel 48 i fördraget och artikel 7.2 i förordning nr 1612/68.

26 Domstolen konstaterar att såväl artikel 1 u i och bilaga II i förordning nr 1408/71, vilka avser särskilda bidrag vid barns födelse eller vid adoption, som artikel 10a och bilaga II a i samma förordning, vilka avser särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner, medför att det i fråga om dessa bidrag tillåts ett undantag från principen om bortseende från krav på bosättning i artikel 10 i förordning nr 1408/71 som tillämpas på de olika slagen av förmåner i avdelning III i denna förordning — utan att dock "[fastställa] principen om att det inte är möjligt att exportera" dessa förmåner, såsom gjorts gällande i beslutet om hänskjutande. Undantaget i fråga om särskilda bidrag vid barns födelse eller vid adoption som förtecknas i bilaga II — som exempelvis den luxemburgska havandeskapsförmånen och det luxemburgska bidraget vid barns födelse — är möjligt genom att dessa undantas i artikel 1 u från kategorin familjeförmåner i den mening som avses i förordningen. Undantaget i fråga om de särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner som förtecknas i bilaga II a — som exempelvis den luxemburgska moderskapsförmånen — är möjligt genom artikel 10a.1, där det föreskrivs att en person enbart kan uppbära sådana förmåner inom den medlemsstats territorium där denne är bosatt och i enlighet med lagstiftningen i den staten.

27 Av detta följer att dessa två kategorier av undantag inte skall anses vara jämförbara vid bedömningen av om de är giltiga. Undantaget avseende de

särskilda bidragen vid barns födelse eller vid adoption undantar nämligen endast vissa sorters förmåner från tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71, medan det andra undantaget avseende de särskilda icke avgiftsfinansierade förmånerna fastställer att den medlemsstat där den som erhåller de berörda förmånerna är bosatt skall svara för betalningen av dessa förmåner.

28 Domstolen skall först pröva giltigheten av undantaget för särskilda bidrag vid barns födelse eller vid adoption, bland vilka den luxemburgska havandeskapsförmånen och det luxemburgska bidraget vid barns födelse nämns.

29 Med hänsyn till det stora utrymme för skönsmässig bedömning som rådet förfogar över när det gäller att genomföra artiklarna 48 och 51 i fördraget (se dom av den 20 april 1999 i mål C-360/97, Nijhuis, REG 1999, s. I-1919, punkt 30), kan den omständigheten att en kategori förmåner inte berörs av den samordning som skett genom förordning nr 1408/71 under alla omständigheter inte medföra att de relevanta bestämmelserna i denna förordning blir ogiltiga. En sådan begränsning av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 kan nämligen inte i sig medföra några ytterligare skillnader än dem som följer av att harmonisering av nationella lagstiftningar inte har skett, eller strida mot principen om likabehandling.

30 Angivelsen av den luxemburgska havandeskapsförmånen och det luxemburgska bidraget vid barns födelse bland de särskilda bidrag vid barns födelse eller vid adoption som inte omfattas av förordning nr 1408/71 kan således inte anses verkningslös.

31 Såsom kommissionen med rätta har påpekat medför inte den omständigheten att särskilda bidrag vid barns födelse eller vid adoption har undantagits från tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71, vilket föreskrivs i artikel 1 u i i denna förordning, att medlemsstaterna befrias från skyldigheten att se till att ingen annan gemenskapsrättslig bestämmelse, särskilt i förordning nr 1612/68, utgör hinder för att det uppställs ett bosättningsvillkor.

32 Vad vidare beträffar särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner, bland vilka den luxemburgska moderskapsförmånen nämns i bilaga II a till förordning nr 1408/71, kan gemenskapslagstiftaren, vid genomförandet av artikel 51 i fördraget, anta bestämmelser som utgör undantag från principen att sociala trygghetsförmåner kan medföras utomlands. Såsom domstolen redan har fastslagit kan det i synnerhet vara berättigat att uppställa ett krav på bosättning i den stat där den institution som svarar för förmånerna är belägen vid beviljande av förmåner som är nära knutna till sociala förhållanden (se domarna i de ovannämnda målen Lenoir, punkt 16, och Snares, punkt 42).

33 Caisse och vissa andra av intervenienterna har i det avseendet hävdat att den luxemburgska moderskapsförmånen, på grund av sitt nativitetsbefrämjande syfte, skall anses vara knuten till sociala förhållanden som är typiska för den medlemsstat som infört förmånen, och att det således skall kunna uppställas ett bosättningsvillkor i fråga om förmånen.

34 Såsom har påpekats i punkt 13 i denna dom utgår dock den luxemburgska moderskapsförmånen, vilken föreskrivs i lagen av den 30 april 1980, till alla gravida kvinnor och alla kvinnor som fött barn. Det enda villkor som uppställs är att de hade sitt lagliga hemvist i Luxemburg när rättigheten uppkom.

35 Det framgår emellertid av själva lydelsen i artikel 4.2a i förordning nr 1408/71 att det endast är förmåner som inte omfattas av den allmänna lagstiftningen avseende de system som avses i artikel 4.1 i förordningen som kan anses avses i denna bestämmelse.

36 Med hänsyn till de i punkt 34 i denna dom angivna särdragen kan den luxemburgska moderskapsförmånen inte anses utgöra en särskild förmån, jämfört med de förmåner som avses i artikel 4.1 i förordning nr 1408/71. Eftersom denna förmån inte utgör en särskild icke avgiftsfinansierad förmån kan

den således inte omfattas av undantagsbestämmelserna i artikel 10a i förordning nr 1408/71.

37 Bestämmelserna i förordning nr 1408/71 om bortseende från krav på bosättning utgör tillämpningsföreskrifter till artikel 51 i fördraget som antagits för att införa fri rörlighet för arbetstagare på området för social trygghet, vilken säkerställs genom artikel 48 i fördraget (se särskilt, angående tolkningen av artiklarna 10a och 11 i förordning nr 1408/71, dom av den 8 mars 2001 i mål C-215/99, Jauch, REG 2001, s. I-1901, punkt 20). Det står följaktligen i strid med artiklarna 48 och 51 i fördraget att den luxemburgska moderskapsförmånen har införts i bilaga II a, punkt I. Luxemburg, under b, i förordning nr 1408/71, såsom en särskild icke avgiftsfinansierad förmån som uteslutande utbetalas inom bosättningsstaten. Följaktligen kan det inte för beviljandet av denna förmån uppställas ett krav på bosättning i den medlemsstat som svarar för förmånen.

38 Följaktligen skall frågan besvaras så att det vid prövningen av den första frågan inte har framkommit någon omständighet som sätter i fråga giltigheten av artikel 1 u i och bilaga II i förordning nr 1408/71, i den mån dessa tillåter att det uppställs ett bosättningsvillkor vid beviljandet av luxemburgska havandeskapsförmåner och bidrag vid barns födelse. Bilaga II a till samma förordning är dock ogiltig till den del den luxemburgska moderskapsförmånen anges i punkt I. Luxemburg, under b.

Den andra frågan

39 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida ett sådant bidrag som det luxemburgska vårdnadsbidraget hör till de familjebidrag som enligt artikel 77 i förordning nr 1408/71 skall utbetalas till

personer som får pension till följd av ålderdom, invaliditet, olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom, oavsett i vilken medlemsstat personen är bosatt.

40 Med undantag för klagandena i målet vid den nationella domstolen och den spanska regeringen anser de intervenerande parter som tagit upp frågan att det luxemburgska vårdnadsbidraget inte ingår bland de bidrag som omfattas av artikel 77 i förordning nr 1408/71.

41 Domstolen erinrar om att enligt artikel 77 i förordning nr 1408/71 är personer som får pension, oavsett i vilken medlemsstat de är bosatta, enbart berättigade till familjebidrag men däremot inte till andra förmåner för minderåriga barn (se särskilt dom av den 20 mars 2001 i mål C-33/99, Fahmi och Esmoris Cerdeiro-Pinedo Amado, REG 2001, s. I-2415, punkt 33).

42 Enligt artikel 1 u ii i förordning nr 1408/71 avses med familjebidrag "periodiska kontantförmåner som utges endast på grundval av familjemedlemmarnas antal och, i förekommande fall, deras ålder". Domstolen har redan fastslagit att definitionen av familjebidrag i artikel 1 u ii i förordning nr 1408/71 var den som skulle användas vid tolkningen av artikel 77 (se domen i det ovannämnda målet Lenoir, punkt 10).

43 Det luxemburgska vårdnadsbidraget, som varken nämns i bilaga II eller i bilaga II a till förordning nr 1408/71, har till syfte att täcka inkomstförlusten till följd av att en av föräldrarna i huvudsak ägnar sig åt omvårdnad i hemmet av barn som är yngre än två år. Bidragets storlek fastställs utan beaktande av antalet

barn som vårdas i samma hem. Vårdnadsbidraget överensstämmer följaktligen inte med definitionen av familjebidrag i artikel 1 u ii i förordningen.

44 Den andra frågan skall följaktligen besvaras så att ett sådant bidrag som det luxemburgska vårdnadsbidraget inte hör till de familjebidrag som enligt artikel 77 i förordning nr 1408/71 skall utbetalas till personer som får pension till följd av ålderdom, invaliditet, olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom, oavsett i vilken medlemsstat personen är bosatt.

Den tredje frågan

45 Den hänskjutande domstolens tredje fråga avser huruvida den som uppbär invaliditetspension, med stöd av artikel 73 i förordning nr 1408/71, har rätt till andra familjeförmåner än de familjebidrag som avses i artikel 77 i samma förordning.

46 Klagandena i målet vid den nationella domstolen, den spanska och den portugisiska regeringen anser att den som uppbär invaliditetspension skall anses som en anställd i den mening som avses i artikel 73 i förordning nr 1408/71, i den mån personen i fråga gör inbetalningar till ett obligatoriskt sjukförsäkringssystem i den medlemsstat som utbetalar pensionen, och i den egenskapen ha rätt till samtliga familjeförmåner enligt lagstiftningen i den medlemsstat där han gör sina inbetalningar, oaktat artikel 77 i samma förordning. Det luxemburgska vårdnadsbidraget skulle i det sammanhanget kunna anses utgöra en familjeförmån.

47 Motparten i målet vid den nationella domstolen, den luxemburgska och den österrikiska regeringen samt kommissionen har hävdat att anslutningen till en sjukförsäkring inte medför att den som uppbär pension kan anses som anställd i den mening som avses i artikel 73 i förordning nr 1408/71, eftersom enbart artikel 77 i samma förordning är tillämplig i ett sådant fall.

48 Domstolen medger att definitionen av anställd i artikel 1 a i förordning nr 1408/71 omfattar den som är obligatoriskt försäkrad mot en eller flera av de risker som täcks av grenarna i ett system för social trygghet.

49 Denna definition är emellertid inte relevant, eftersom det är tillämpningsområdet för artiklarna 73 respektive 77 i förordning nr 1408/71 som skall fastställas. Domstolen erinrar om att artikel 77 har till syfte att fastställa de villkor på vilka en person som får pension kan göra gällande en rätt till förmåner för minderåriga barn i förhållande till den medlemsstat enligt vars lagstiftning denne erhåller pension och att dess tillämpningsområde i denna bestämmelse uttryckligen begränsas till enbart familjebidrag. Mot denna bakgrund kan varken artikel 73 — som till skillnad från artikel 77 inte utgör en specialregel — eller någon annan bestämmelse i denna förordning tolkas så, att de gör det möjligt för en person som får pension och som är bosatt utanför den medlemsstat som betalar denna pension att på denna stats bekostnad erhålla andra förmåner för minderåriga barn än familjebidrag (se domen i det ovannämnda målet Fahmi och Esmoris Cerdeiro-Pinedo Amado, punkt 34).

50 Den omständigheten att det görs avdrag från pensionen till ett obligatoriskt sjukförsäkringssystem medför inte att den berörda personen övergår från att tillhöra gruppen av personer som uppbär pension till att tillhöra gruppen — som inte omfattar den första gruppen — av anställda eller egenföretagare i den mening som avses i artikel 73 i förordning nr 1408/71.

51 Den tredje frågan skall följaktligen besvaras så att den som uppbär invaliditetspension inte, med stöd av artikel 73 i förordning nr 1408/71, har rätt till andra familjeförmåner än de familjebidrag som avses i artikel 77 i förordningen.

Den fjärde frågan

52 Den hänskjutande domstolen har ställt den fjärde frågan för att få klarhet i huruvida den som uppbär invaliditetspension och som är bosatt i en annan medlemsstat än den som betalar ut pensionen åtnjuter de rättigheter som tillkommer arbetstagare, i den mening som avses i artikel 7 i förordning nr 1612/68.

53 Enligt Caisse, den luxemburgska regeringen och Förenade kungarikets regering förutsätter begreppet arbetstagare i den mening som avses i förordning nr 1612/68 att det verkligen föreligger ett anställningsförhållande som medför att en arbetstagare från en medlemsstat befinner sig i en annan medlemsstat där han skall erhålla lika behandling som landets egna arbetstagare. Enbart den omständigheten att pension utbetalas medför inte att personen i fråga, med tillämpning av förordning nr 1612/68, garanteras rätt till samtliga sociala förmåner som kan utgå till arbetstagare i den medlemsstat som betalar ut pensionen. Det är bara i mycket speciella fall, där anställningsförhållandet trots att det har upphört fortsätter att ha ett nära samband med den berörda personens nuvarande situation, som domstolen har ansett att vissa verkningar av personens tidigare ställning som arbetstagare, i den mening som avses i förordning nr 1612/68, kvarstår.

54 Klagandena i målet vid den nationella domstolen, den spanska och den portugisiska regeringen samt kommissionen har gjort gällande att begreppet skall tolkas mer vidsträckt. De anser att ställningen som arbetstagare, i den

mening som avses i förordning nr 1612/68, i princip visserligen försvinner när anställningsförhållandet upphör, men att den berörda personen garanteras vissa rättigheter som är knutna till denna ställning även efter det att anställningsförhållandet har upphört, såsom domstolen har fastslagit i fall liknande målet vid den nationella domstolen (se dom av den 27 november 1997 i mål C-57/96, Meints, REG 1997, s. I-6689, och av den 24 september 1998 i mål C-35/97, kommissionen mot Frankrike, REG 1998, s. I-5325).

55 Domstolen erinrar om att inom ramen för artikel 48 i fördraget och för förordning nr 1612/68 skall såsom arbetstagare anses en person som under en viss tid, till förmån för någon annan och enligt dennes anvisningar, utför tjänster i utbyte mot vilka han erhåller ersättning. När anställningsförhållandet har upphört förlorar den berörde i princip sin ställning som arbetstagare, med förbehåll emellertid för dels att denna ställning kan få vissa verkningar efter det att anställningsförhållandet har upphört, dels att även en person som verkligen söker anställning skall anses vara en arbetstagare (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 juli 1986 i mål 66/85, Lawrie-Blum, REG 1986, s. 2121, punkt 17, svensk specialutgåva, volym 8, s. 661, av den 21 juni 1988 i mål 39/86, Lair, REG 1988, s. 3161, punkterna 31—36, svensk specialutgåva, volym 9, s. 475, och av den 12 maj 1998 i mål C-85/96, Martínez Sala, REG 1998, s. I-2691, punkt 32).

56 Domstolen har fastslagit att till de verkningar som är knutna till ställningen som arbetstagare och som kvarstår efter att anställningsförhållandet har upphört, vad gäller personer som inte, eller inte längre, är bosatta i den medlemsstat där de var yrkesverksamma, hör rätten för anställda inom de stålindustrier i norra och östra Frankrike som berörs av strukturrationaliseringar att tilldelas så kallade gratispoäng för tilläggspension (domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Frankrike, punt 41), samt rätten till en förmån som Nederländerna beviljar jordbruksarbetare vilkas anställningsavtal har upphört på grund av att deras tidigare arbetsgivare har lagt jordbruksmark i träda (domen i det ovannämnda målet Meints, punkterna 40 och 41).

57 De i föregående punkt angivna fallen avser, såsom har fastslagits i punkt 41 i domen i det ovannämnda målet Meints, förmåner vilka beviljas på grund av att det tidigare har förelegat ett anställningsförhållande som har upphört och vilka i sig hänger samman med förmånstagarnas objektiva ställning som arbetstagare.

58 En före detta arbetstagare fortsätter nämligen att ha rätt till vissa förmåner som förvärvats under anställningsförhållandet, när han upphör med sin yrkesverksamhet. Principen om likabehandling kräver att den före detta arbetstagaren skall kunna utnyttja dessa förmåner utan att det uppställs något villkor om bosättning i den medlemsstat som svarar för förmånerna.

59 Av detta följer inte att en före detta arbetstagare som, i likhet med Ghislain Leclere, uppbär invaliditetspension som betalas av den behöriga institutionen i en annan medlemsstat än den där han är bosatt, och som därigenom erhåller en förmån som är knuten till ett tidigare anställningsförhållande, fortfarande skall anses vara arbetstagare i den mening som avses i förordning nr 1612/68, på grund av att han uppbär pensionen. En person i denna situation skyddas av artikel 48 i fördraget och av förordning nr 1612/68 mot all diskriminering som påverkar de rättigheter som förvärvats under det tidigare anställningsförhållandet, men eftersom personen för närvarande inte har någon anställning kan han inte göra anspråk på att ha förvärvat nya rättigheter som saknar samband med hans tidigare yrkesverksamhet.

60 Av detta följer särskilt att en person som uppbär pension och som, i likhet med Ghislain Leclere, får barn efter det att anställningsförhållandet har upphört inte kan åberopa artikel 7 i förordning nr 1612/68 för att göra anspråk på bidrag som utgår till arbetstagare vid barns födelse, enligt lagstiftningen i den medlemsstat som betalar ut pensionen, och som denne inte skulle ha rätt till enligt förordning nr 1408/71.

61 Följaktligen skall den fjärde frågan besvaras så att den som uppbär invaliditetspension och som är bosatt i en annan medlemsstat än den som betalar ut pensionen inte är en arbetstagare i den mening som avses i artikel 7 i förordning

nr 1612/68 och således åtnjuter de rättigheter som tillkommer arbetstagare endast i den mån dessa har förvärvats under den tidigare yrkesverksamheten.

Den femte frågan

62 Den hänskjutande domstolen har ställt den femte frågan för att få klarhet i huruvida en person som uppbär invaliditetspension samt dennes make/maka med stöd av artikel 7 i förordning nr 1612/68 kan göra anspråk på sociala förmåner som denne inte har rätt till enligt förordning nr 1408/71.

63 Med hänsyn till svaret på föregående fråga saknas skäl att pröva denna fråga.

Rättegångskostnader

64 De kostnader som har förorsakats den luxemburgska, den spanska, den österrikiska och den portugisiska regeringen och Förenade kungarikets regering samt rådet och kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

— angående de frågor som genom beslut av den 10 februari 1999 har ställts av Conseil supérieur des assurances sociales — följande dom:

1) Vid prövningen av den första frågan har det inte framkommit någon omständighet som sätter i fråga giltigheten av artikel 1 u i och bilaga II i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996, i den mån dessa tillåter att det uppställs ett bosättningsvillkor vid beviljandet av luxemburgska havandeskapsförmåner och bidrag vid barns födelse.

2) Bilaga II a till förordning nr 1408/71, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt förordning nr 118/97, är ogiltig till den del den luxemburgska moderskapsförmånen anges i punkt I. Luxemburg, under b.

3) Ett sådant bidrag som det luxemburgska vårdnadsbidraget hör inte till de familjebidrag som enligt artikel 77 i förordning nr 1408/71, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt förordning nr 118/97, skall utbetalas till

personer som får pension till följd av ålderdom, invaliditet, olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom, oavsett i vilken medlemsstat personen är bosatt.

4) Den som uppbär invaliditetspension har, med stöd av artikel 73 i förordning nr 1408/71, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt förordning nr 118/97, inte rätt till andra familjeförmåner än de familjebidrag som avses i artikel 77 i förordningen.

5) Den som uppbär invaliditetspension och som är bosatt i en annan medlemsstat än den som betalar ut pensionen är inte en arbetstagare i den mening som avses i artikel 7 i rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen och åtnjuter således de rättigheter som tillkommer arbetstagare endast i den mån dessa har förvärvats under den tidigare yrkesverksamheten.

Rodríguez Iglesias Gulmann La Pergola

Edward Puissochet Jann

Schintgen Colneric von Bahr

Cunha Rodrigues Timmermans

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 31 maj 2001.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

Justitiesekreterare Ordförande